

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Кликните да бисте почели унос текста.

1. Датум и орган који је именовao комисију

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научно веће Филолошког факултета је на седници од 1. октобра 2014. године донело одлуку да се именује Комисија за преглед и оцену докторске дисертације мр Мирјане Ђорковић под називом *Култура сећања у прозној румунској мањинској књижевности*.

2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. др Мариана Дан, редовни професор (ментор)
Ужа научна област: Румунистика
Датум избора у звање: 22.12.2010.
Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. др Минерва Трајловић-Кондан, доцент
Ужа научна област: Румунистика
Датум избора у звање: 19.11.2013.
Филолошки факултет Универзитета у Београду
3. dr Annemarie Sorescu Marinković, научни сарадник
Ужа научна област: Језик и књижевност
Датум избора у звање: 7.12.2011.
Балканолошки институт САНУ

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Кликните да бисте почели унос текста.

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Мирјана, Душан, Ђорковић
2. Датум рођења, општина, република:
05.01.1976, Сисак, Р Хрватска
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:
29.12.2008, Филолошки факултет Универзитета у Београду, *Слика света у романима Раду Флоре*
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Наука о књижевности

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Култура сећања у прозној румунској мањинској књижевности

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација мр Мирјане Ђорковић има 243 стране, од чега основни текст чини 219 страна, а прилоге чине 24 стране. После насловне стране и резимеа на српском и енглеском језику, као и садржаја, рад је организован у осам поглавља која се деле на бројна потпоглавља у којима се обрађују мање проблемске целине. Прилажемо кратак преглед садржаја:

0. Увод (1-2)
1. Проблематика проучавања румунске књижевности у Војводини (3-10)
2. Соцреалистички модел памћења у румунској књижевности у Војводини (11-15)
  - 2.1. Стереотипи о НОБ и вредностима идеологије југословенства (16-28)
  - 2.2. Родни односи у роману *Сломљена младост* Михаја Аврамескуа (29-53)
  - 2.3. Слика историје као класне борбе у приповеткама Јона Балана (54-80)
  - 2.4. Рецепција румунске књижевности у Војводини: осврт из перспективе културног памћења (81-92)
3. Између традиционалистичког, модерничког и постмодерничког модела културног памћења у румунској књижевности у Војводини (93-100)
  - 3.1. Култура и књижевност као архив: стваралаштво Раду Флоре (101-119)
  - 3.2. Есеји Славка Алмажана и (транс)културно памћење (120-153)
  - 3.3. Од традиције до савремености: романи Мариоаре Стојановић (154-200)
  - 3.4. Рецепција румунске књижевности у Војводини (201-208)
4. Закључне напомене (209-219)
5. Извори (220)
6. Литература (221-237)
7. Прилог 1: Регистар страних имена транскрибованих на српски језик (238-242)
8. Биографија (243)

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

После увода, у коме кандидаткиња наводи на који начин је рад организован, прво поглавље одређује циљеве рада, представља теоријско-методолошки оквир и дефинише основна истраживачка питања којима ће се руководити у раду. Такође, на овом месту мр Ђорковић дефинише временски оквир који обухвата дисертација (од краја Другог светског рата до данас), корпус за анализу који чини проза настала у оквиру румунске књижевности на румунском језику у Војводини, затим прецизира критеријуме за одабир репрезентативних писаца и текстова на којима се анализа темељи. Реч је о писцима и делима која расветљавају различите аспекте културе сећања у разматраној књижевности у различитим периодима, као и о писцима чији идентитет и књижевноуметничка репутација су могли служити као репрезентативан модел у култури и књижевности румунске мањине у Војводини, у случају да их је више посвећено истој теми. Мр Мирјана Ђорковић полази од идеје да се румунска књижевност у Војводини може сагледати као носилац вишеслојне и променљиве уметничке информације и изналази адекватан приступ таквом тексту у оквиру теоријско-методолошких поставки културе сећања, као и компаративне имагологије која се бави проучавањем културних или националних стереотипа, односно наративних стратегија којима се формирају аутослике и хетерослике. Предложена методологија отвара могућност за ново културолошко, контекстуално и интердисциплинарно читање текста, а прикладност тог метода долази до изражаја утолико пре што је овде реч о књижевности мањине, којој погодује специфичан вишеслојни приступ у анализи. Кандидаткиња полази од идеје да књижевност обилује сликама о свету које се као уметникова идеја о стварности кристализују кроз сложу структуру уметничког дела. При том, у предложеној имаголошкој анализи се слика не посматра као тачна или нетачна у односу на стварност, нити се румунска књижевност посматра као израз нације у оквиру које настаје, већ као израз низа различитих контекстуализација. Тиме кандидаткиња отвара могућност да текст посматра у корелацији са низом историјских, економских, друштвено-политичких структура са којима дело стоји у дијалогу и има могућност да истакне и проучи значај свих елемената уметничког дела. Тумачећи књижевне текстове као документе у њиховом специфичном, оригиналном контексту, мр Мирјана Ђорковић је отворила анализирани текстове према њиховим директним и скривеним значењима. Са једне стране, она сагледава низ уже-књижевних питања, попут развоја прозних облика у румунској књижевности у Војводини, наративних стратегија помоћу којих писци претачу своје слике о свету у уметничке, односа природе и функције румунске књижевности у Војводини и др. Са друге стране, кандидаткиња сагледава и низ духовних, културних и других феномена којима су анализирани текстови бременити, трагајући уједно за одговором како књижевна дела постају места сећања која чувају траг прошлости једног друштва и времена и када више немају контакт са садашњошћу, као и како књижевно конструисане слике доприносе чувању и формирању идентитета Румуна у Војводини. Поред тога што у првом поглављу дефинише основне радне концепте културе сећања и имагологије које користи у раду, кандидаткиња врло спретно уводи у току рада и друге научне концепте који

се показују корисним инструментима у анализи сваке посебне студије случаја.

Средишњи део рада мр Ђорковић сачињавају два велика поглавља у оквиру којих кандидаткиња долази до релевантних закључака на основу занимљивих анализа: једно поглавље обухвата период од 1945. године до краја шездесетих и почетка седамдесетих година прошлог века, док друго захвата период од краја шездесетих година 20. века, до данас. Слојевитост анализираних периода / поглавља проистиче из резултата представљених у осам студија случаја, које су распоређене дијакхронички. Са друге стране, мр М. Ђорковић уочава и мрежу односа на хоризонталној равни, с обзиром да су текстови укорењени у специфичан контекст одређеног друштва и времена, тј. контекст румунске мањине у Војводини од краја Другог светског рата до данас. То је за кандидаткињу била прилика да на одређеним местима упореди књижевна кретања која су предмет њеног проучавања са ширим, већинским / матичним, као и глобалним контекстом. Занимљивост таквог подухвата се огледа у реконструкцији слике о свету у књижевности Румуна у Војводини у периоду од седам деценија. На тај начин поглавља и потпоглавља која анализирају репрезентативне писце и дела, у форми студије случаја, пружају увид у моделе стварања слике о себи и слике о другом, и приказује њихове промене у односу на друштвено-политичке и културно-историјске прилике, с једне стране, као и на књижевну традицију, с друге стране. Кроз конкретне примере у анализи прозних књижевних дела, кандидаткиња закључује да књижевну слику света битно одређује чињеница да образовање, просвета и интелектуална елита представљају срж румунске културе у Војводини у датом периоду. Наиме, прва четири потпоглавља посвећена су анализи књижевних дела писаца који су стварали од краја Другог светског рата до почетка седамдесетих година прошлог века. Реч је о Раду Флори, Михају Аврамескуу, Јону Балану и неколицини других, који су били својеврсни „просветитељи“ у датом периоду и датој култури и књижевности. Сlike које наведена дела транспонују у књижевност утолико су интересантније за анализу кад узмемо у обзир да су одабрана дела имала институционалну подршку, у смислу да су постала део школске лектире, да су била награђивана или прештампована, као и да их је пратила књижевна критика и историја, присутна у часопису за књижевност и културу на румунском језику, *Lumina*, као и у листу на румунском језику, *Libertatea*, који су огледало друштвено-политичких и културних кретања Румуна у Војводини. Наиме, теме и ликови у датим делима су били везани за еманципацију појединца и друштва коме су припадали, што је био случај и у ширим оквирима југословенских књижевности, у којима су на различитим језицима, под окриљем исте идеологије, сви стварали „ново друштво“ и „новог човека“. Заслуга мр Ђорковић огледа се и у чињеници да упоредо са развојем слике о свету, непрестано и марљиво прати развој прозне форме у румунској књижевности у Војводини, од првих цртица и скица, преко приповедака, фељтонског романа, до романа-река и др. прозних облика. При том, у складу са имаголошким приступом изабраној теми, слике из књижевних дела се посматрају упоредо са сликама из различитих новинских, стручних и научних чланака из других дисциплина. На тај начин текст се уклапа у сложу структуру стварности и постаје интересантнији за читање, будући да *Култура сећања у прозној румунској мањинској књижевности* представља рад који се посматра из двоструке перспективе, то јест, из перспективе времена кад су текстови написани, а са друге стране, из данашње перспективе. Када је, пак, реч о вредновању те књижевности, данашња перспектива је битна и стога што, захваљујући временској дистанци, може јасније да укаже на кристализацију периода у румунској књижевности у Војводини.

У другом поглављу, које такође чине четири студије случаја, кандидаткиња примећује да се временом поред просветитељског модела у књижевности Румуна у Војводини, који има како етичку тако и идентитетску функцију, јавља и потреба за синхронизацијом прозе румунске мањинске књижевности у Војводини са тенденцијама које се јављају у ширем југословенском и матичном контексту. Предмет анализе чине новији, хибридни етичко-естетски модели, који настају у измењеним друштвено-политичким околностима и књижевним традицијама после 1968. године, а студије случаја се заснивају на анализи репрезентативних писаца и дела: Раду Флоре, Славка Алмажана, Мариоаре Стојановић). Занимљива је чињеница да у овом периоду ауторка докторске дисертације поново уочава тесну везу између анализираних књижевних модела и сећања. Наиме, и у новијој прози концепт памћења битно прожима стваралаштво, будући да тако писци трагају за својим идентитетом, иако овај пут у оквиру новијих, модернијих прозних форми, као и уз ослањање на различите (мешовите) књижевне традиције (традиционални реализам, модернизам, постмодернизам), што је, изгледа, битно обележје које дефинише ову књижевност. Из старије генерације се истиче Раду Флора, који поред теме просветитељства, која је обележила и саму његову професију, почиње значајно да развија форму романа, служећи као модел другим писцима у румунској књижевности у Војводини. Р. Флора током седамдесетих и осамдесетих година пише трилогију која представља право „складиште културног памћења ове заједнице“, која својим формалним карактеристикама и наративним стратегијама омогућава писцу да организује и представи своју грађу – приче о Румунима у Војводини у међуратном периоду, да је протумачи и учини запамтљивом, и пренесе читаоцу, постајући важна карика у „наративној конструкцији стварности“. У књижевности овог писца, култура сећања постаје индивидуални чин, јер писац разоткрива своју носталгију према традиционалним облицима живота и постојања, иако се залаже за модернизацију и просветљење појединаца и друштва коме припада, као и за модерније обликовање текста. Што се тиче поимања културе сећања, код Флоре је битно приметити да се она прелива и у његове друге активности, ако се има на уму његов

допринос проширивању књижевне историје Румуније и Југославије писањем одредница о важним писцима и феноменима румунске књижевности у Војводини, као и писањем првог прегледа румунске књижевности у Војводини поводом двадесет и пет година постојања ове књижевности. У склопу ових активности, посебно су важна Флорина теоријска размишљања на тему проучавања и вредновања књижевности мањине. У следећем потпоглављу кандидаткиња, међутим, с правом истиче допринос Славка Алмажана румунској књижевности у Војводини, будући да се у његовим прозним и поетским књижевним остварењима прожимају таленат и естетика. Када је реч о теми ове докторске дисертације, предност анализе дела овог писца је и та што је он аутор имаголошких есеја у којима се, с једне стране, бави идентитетом Румуна у Војводини и културним памћењем из перспективе припадника румунске мањине, док, с друге стране, то чини као писац који је упућен у савремена истраживања из домена кутлурологије. Из те перспективе он развија свој дискурс о идентитету који је драгоцен за проучавање, с обзиром да је писан у првом лицу једине. Приликом анализе идеја овог писца, кога занима општељудско постојање условљено одређеним временом и простором, кандидаткиња је у проучавање укључила бројне сегменте друштва и културе, који утичу на конструкцију индивидуалног идентитета. Поред тога, као значајна се истакла и пишчева расправа о појму мањине, кад је реч о култури, а посебно о књижевности и писцима, у којој се залаже за то да се појам мањине не везује за појам вредности, те истиче да у разматрању књижевних дела не постоје границе. Трећа студија случаја се заснива на анализи романа Мариоаре Стојановић, који су објављени у последњих неколико година. У одабраним романима је заступљена реторика еманципације, де-патријархализације овдашњег друштва, а своје место су нашле и теме разумевања и одбацивања / прихватања Другости, будући да се баве првенствено судбином и психом жене и детета у другој половини двадесетог века на простору Војводине, али и саме свакодневице у годинама у којима су се десиле важне идеолошке, друштвене и економске промене. Проучавање наведених романа кандидаткиња је усмерила на испитивање начина на који се кроз књижевност новог миленијума прелама генерацијско памћење и слика модернизације друштва и културе на простору Војводине у последњих пола века, као и промене стереотипних стватања особина и улога мушкараца и жена у патријархалној култури. Посебно потпоглавље у овом делу дисертације мр Ђорковић посвећује и моделу рецепције књижевности писца припадника румунске мањине, те кроз примере долази до занимљивих закључака који сугеришу отежану и неадекватну рецепцију, како у већинском окружењу – због језичке баријере, тако и у матици, пре свега услед (културно)политичких прилика за време Чаушескуове диктатуре. Кандидаткиња запажа, с једне стране, позитивне промене после 1989. године и намеру да се писци припадници мањине укључе у књижевне историје у матици, али сугерише и потребу за ревизијом критеријума на основу којих се писци и дела укључују у књижевне историје и антологије у матици, како би дело испунило своју сврху – а то је да налажење пута до својих читалаца.

Представљена реконструкција слике о свету мр Мирјане Ђорковић показује да је култура сећања у прози Румуна у Војводини тесно везана како за текст, у коме се преплићу биографија и фикција, тако и за питање издаваштва и преводилаштва. Из целокупног рада се, стога, намеће мишљење кандидаткиње да текст, односно књижевност, својим сликама представља сложenu културу сећања која говори шта је за Румуне у Војводини било важно да се запамти, као и шта да се заборави.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији уз напомену:

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. Ćorković, M. (2012). Raslojavanje vremena u savremenoj rumunskoj književnosti u Vojvodini. U: др Лидија Делић (Ур.), *Аспекти времена у књижевности: зборник радова*. Београд: Институт за књижевност и уметност, 395-418.
2. Ćorković, M. (2014). Komparativna književnost i književnost manjine: na primeru rumunske književnosti u Vojvodini. U: Azamat Akbarov (Ur.), *Linguistics, Culture and Identity In Foreign Language Education*. Sarajevo: IBU Publications, 1403-1408.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Дисертација мр Мирјане Ђорковић је путем опсежне анализе постигла вишеструке циљеве, приказујући значај односа целокупне структуре књижевног текста и културе сећања кроз различите сегменте проучавања прозне румунске мањинске књижевности: указала је на развој прозних облика и наративних техника од првих цртица до сложених романа у наставцима и (пост)модерних прозних форми; показала је да је тематско-мотивски румунска књижевност у Војводини доминантно оријентисана на породична сећања, поред нарације нације, чиме је понудила занимљиве књижевно-антрополошке увиде о сликама које се у њој преламају; затим, културолошки и интердисциплинарни приступ је показао да се транспоноване књижевне слике стварности, које обликују својеврсну културу сећања у одређеном времену и простору, мењају са променама друштвено-политичког и културно-историјског оквира; истакла је повезаност природе прозе румунске књижевности у

Војводини са сећањима, као и са функцијама ове књижевности које дотичу, пре свега, домен просветитељства и етике, а потом и естетике; приказала је румунску књижевност у Војводини као динамичног учесника у бројним сегментима књижевности, а не само као пасивног реципијента утицаја других књижевности и култура у окружењу.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

У докторској дисертацији *Култура сећања у прозној румунској мањинској књижевности* мр Ђорковић је из савремене, постмодернистичке перспективе ишчитала прозу која је од Другог светског рата до данас настајала у румунској књижевности у Војводини. Имајући на уму повезаност природе и сврхе, односно функција књижевности, одабир контекстуалног, културолошког и интердисциплинарног поступка омогућио јој је да репрезентативне прозне текстове анализира из различитих углова и да оствари вишеструке циљеве постављене у прихваћеној и одобреној теми докторске дисертације, које смо навели у претходном одељку. Истовремено, овакав приступ је мр Ђорковић омогућио да успостави паралеле и везе између румунске књижевности у Војводини и матице, као и између српске и других јужнословенских књижевности, те да на тај начин додатно расветли одређене феномене, за које се чинило да су специфични за књижевност мањине, и да укаже да они постоје и у другим књижевностима у региону. Адекватан начин приказа и тумачења резултата проучавања кандидаткиња је постигла и захваљујући доброј и сврсисходној употреби савремене, релевантне стручне литературе и приступа у сагледавању предложене теме, чиме је отворила нову драгоцену перспективу посматрања румунске књижевности у Војводини, која до сада није била примењивана. Употреба форме студије случаја, затим дијахронијског и синхронијског приступа, индукције и дедукције, паралела и адекватно поткрепљивање примерима, учинило је ову постмодернистичку анализу румунске књижевности у Војводини, у оквиру прегледане и позитивно оцењене докторске дисертације мр Мирјане Ђорковић, добродошлим доприносом разматрањима о прозним остварењима у оквиру румунске књижевности у Војводини.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне позитивне оцене докторске дисертације кандидаткиње мр Мирјане Ђорковић, *Култура сећања у прозној румунској мањинској књижевности*, која испуњава све услове предвиђене законом, комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да усвоји овај извештај и упути га Већу друштвено-хуманистичких студија Универзитета у Београду на сагласност и потом кандидаткињу позове на усмену одбрану рада пред овом комисијом.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. _____
др Мариана Дан, редовни професор (ментор)
2. _____
др Минерва Трајловић-Кондан, доцент
3. _____
dr Annemarie Sorescu-Marinković, naučni saradnik